

OLIMPIJSKO GIBANJE ZA ENAINDVAJSETO STOLETJE: OHRANJANJE IZROČILA IN OHRANJANJE GIBANJA

Četrtek, 17. septembra 2015.

Ljubljana, Filozofska fakulteta, Aškerčeva 2, predavalnica 434 (4. nadstropje).

URNIK PREDAVANJ in KNJIGA POVZETKOV

14.00 Lev Kreft

Važno je sodelovati: olimpijske igre med amaterizmom in dekadenco

14.30 Daniel Levski

Med mitom in zgodovino, med zgodovinopisjem in mitologijo

15.00 Tomaž Pavlin

Vstop Slovencev v olimpijstvo

15.30 Odmor

15.45 Joca Zurc

Harmonija med etiko maksimuma in celostnim razvojem: pot ustvarjanja vrhunskega dosežka na primeru ženske športne gimnastike

16.15 Roman Vodeb

Človekove pravice in spol v športu

16.45 Jernej Pisk

Olimpijske igre za 21. stoletje: Podrmo rekorde!

17.15 Odmor

17.30 Olga Markič

Izkušnje gibanja v športu

18.00 Jernej Sever

Borilna znanja: med športom in veščino

18.30 Tina Štukelj

Je alpinizem nevarna igra, tvegan šport ali prijetno delo?

<https://www.facebook.com/filozofija.sporta>

Fundacija za šport

POVZETKI

prof. dr. Lev Kreft, Oddelek za filozofijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Važno je sodelovati: olimpijske igre med amaterizmom in dekadenco

Vzporedno branje dveh del Davida C. Younga (*Pindaric Criticism*, 1964; *The Olympic Myth of Greek Amateur Athletics*, 1984) je na prvi pogled srečanje s potmi in stranpotmi znanstvenega zdravega jedra na eni, in zgolj stranpotmi ideološko zagnanega drugorazrednega stranskega toka na drugi strani. Vendar obstajajo med obema tokovoma skupne točke, med katerimi izstopata izrazito poudarjanje mejnika med aristokratsko in demokratično (atensko) Grčijo in uporaba Pindarjevih od – epinicij kot dokumentov, ki v glavnem toku razkrivajo njegovo aristokratsko politično prepričanje, v stranskem toku pa ponujajo verodostojne dokaze za rekonstrukcijo aristokratskega amaterizma in s tem tudi za ugotovitev o post-pindarski dekadenci grških tekmovanj, vključno z olimpijskimi igrami, v profesionalizmu, ki je zdrav aristokratski šport povsem uničil.

Daniel Levski

Med mitom in zgodovino, med zgodovinopisjem in mitologijo

Prve olimpijske igre stare dobe so bile leta 776 pr. n. št. V času olimpijskih iger je v vsej antični Grčiji vladal »sveti mir«. Na olimpijskih igrah ženske niso smele sodelovati, prepovedano jim je bilo udeležiti se jih celo kot gledalke. Atlet Bibon je v 6. stoletju vrgel čez glavo kamen, ki je tehtal 143 kilogramov. Približno istočasno je neki drugi atlet, Eumastas, Kritobulov sin, dvignil s tal 480 kg težko skalo. Stari Grki se niso ukvarjali s »fair-play«-em, ker so nad vsem bedeli bogovi z Zevsom na čelu, zato ni bilo prevar (vsaj do Nerona ne), »dopinga« in nepoštenih potez. Stari Grki so vedno tekmovali za čast in slavo in ne za denar.

Kaj od zgoraj naštetega je mit in kaj zgodovinsko dejstvo?

Na poti filozofskega premišljevanja športa in iskanja utemeljitve filozofije športa pri izviri filozofije in izvoru športa se moramo spopasti tudi z zgodovinskimi dejstvi in »dejstvi«, kar je sicer pred-filozofsko početje, toda kot tako tudi trasiranje ravnine za naseljevanje pojmov nove discipline.

prof. dr. Olga Markič, Oddelek za filozofijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Izkušnje gibanja v športu

Pristop utelešene kognicije je postal pomemben filozofsko-metodološki okvir za načrtovanje in interpretiranje raziskovanja kognitivnih in nevroloških procesov. Namesto osredotočanja zgolj na preučevanje uma in možganov (klasična kognitivna znanost) ta pristop poudarja povezanost telesa, možganov in okolja, kjer tudi gibanje in pretekle izkušnje pomembno določajo spoznavanje. V prispevku se bom osredotočila predvsem na vprašanje odnosa med zavestnimi in nezavednimi (avtomatičnimi) procesi pri športnikih.

doc. dr. Tomaž Pavlin, Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani

Vstop Slovencev v olimpijstvo

Moderne olimpijske igre so bile obnovljene leta 1894 s kongresom v Parizu, čez dve leti pa so se športniki prvokrat pomerili v Atenah. Na Slovenskem v medijih ni bilo zaznati pretirane pozornosti, prav tako je bil šport v povojih, zato so se z vprašanjem olimpijstva resneje soočili šele po prvi svetovni vojni po organiziranju jugoslovanske države. Z novo državo je bilo treba organizirati tudi šport na državnem nivoju in se mednarodno včlaniti. V prispevku se bomo dotaknili zlasti ključnih dogodkov po prvi svetovni vojni, ko so bili Slovenci soustanovitelji Jugoslovanskega olimpijskega odbora in so preko jugoslovanske reprezentance vstopili v mednarodni šport.

dr. Jernej Pisk

Olimpijske igre za 21. stoletje: Podrimo rekorde!

Del sodobnega športa je močno zaznamovan s težnjo po doseganju rekordov. To velja tudi za mnoge olimpijske športe. Javnost bi olimpijske igre, na katerih ne bi bilo doseženega prav nobenega rekorda, hitro razglasila za velik neuspeh, celo polomijo, a zdi se, da se temu trenutku ne bo mogoče izogniti. Sama logika rekorda namreč temelji na protislovni zahtevi po neomejeni rasti (športnih dosežkov) znotraj omejenega biološkega sistema (športnikovega telesa). Je to napoved konca olimpijskih iger, kot jih poznamo danes, oziroma kakšne alternative se nam ponujajo?

dr. Jernej Sever

Borilna znanja: med športom in veščino

Borbena vedenje je eno izmed osnovnih naravnih vedenj, ki živalim in človeku omogoča varovanje življenjskega teritorija, znotraj katerega organizmi zadovoljujejo svoje potrebe in želje. Borilna znanja so človeka spremljala od začetka človeške kulture. Imela so lahko praktičen vojaški ali lovski namen, zelo zgodaj pa se jih je začelo uporabljati tudi za zabavo ali kot zgodnjo obliko športne discipline (gladiatorski boji v Rimu, boks in rokoborba v Grčiji). Z razvojem strelnega orožja se je pomen borilnih znanj zmanjšal. Znanja o učinkovitem gibanju v borbi so se počasi izgubila. V Aziji se je ta prehod zgodil veliko kasneje kot v Evropi. V začetku prejšnjega stoletja se je v Aziji oblikovala množica borilnih šol in veščin, ki jih poznamo tudi danes, npr. karate, aikido, judo, taijiquan. Te šole se niso razvijale kot športne discipline, ampak kot oblike psihofizičnih znanj, ki so se, čeprav so v osnovi lahko temeljile na podobnih izkušnjah, povezovale z zelo različnimi filozofskimi ali religioznimi konteksti. Ne glede na razlike med njimi in različna poučevanja posameznih učiteljev so borilne veščine v osnovi tesno povezane z neko obliko življenjske filozofije, iskanjem človeškega dostojanstva in vzpostavljanjem etične bojevniške države. Posamezniku naj bi pomagale vzgojiti zdrav borbena duha, ki je sposoben preseči agresivne, zahrbtnne, neiskrene in druge patološke načine varovanja svojega interesa. Športna pravila in tekmovanja so se pri mnogih omenjenih borilnih veščinah razvila šele mnogo kasneje, nekatere izmed njih pa take oblike gibalnega udejstvovanja še vedno ne poznajo.

Na osnovi prikaza razvoja borilnih znanj bom izpostavil nekaj vprašanj. Ali obstaja razlika med športom in veščino? Kako se medsebojno prepletata in kakšni so njihovi cilji? Kakšna je razlika med rekreativnim in vrhunskim športom? Kam lahko umestimo mnoga druga gibalno-mentalna znanja, ki jih težko obravnavamo kot športne aktivnosti, kot so joga, pilates, Feldenkrais metoda?

Tina Štukelj

Je alpinizem nevarna igra, tvegan šport ali prijetno delo?

Alpinizem s svojim premagovanjem narave, iskanjem meja med mogočim in nedosegljivim ter včasih z laičnim očem nepredstavljivim naporom spada med vse tri in hkrati nikamor. Je hkrati igra, ki ima svoja pravila, sredstva, namen in določeno obnašanje ter v katero človek vsaj navidezno lahko vstopi/izstopi po lastni volji. A da bi bil alpinizem zgolj igra, zahteva preveč dolgoročnih priprav in vložka, zato je hkrati tudi šport, ki zahteva izjemno fizično pripravljenost na dolgi rok in vsaj navidez omogoča merljivost, primerljivost in vrednotenje rezultatov. A podrobnejši pogled nam razkrije, da tudi slednje ne drži vedno. Po čem lahko enačimo pristop Erika Weihenmayerja, prvega slepega moža, ki je osvojil vrh Mt. Everesta, in pristop Dava Karničarja, prvega moža, ki se je s smučmi spustil z vrha Mt. Everesta? Dosežka, ki na prvi pogled izgledata tako podobna, sta v bistvu kategorično popolnoma drugačna. Alpinistika kot taka presega definiciji tako igre kot športa. Alpinistika je pravzaprav delo, saj poleg izjemnega kontinuiranega fizičnega urjenja zahteva tudi celovito psihično pripravo. In medtem ko igro lahko hipno končaš brez večjih posledic, npr. pospraviš figurice, in podobno enostavno lahko izstopiš iz športne aktivnosti, npr. zapustiš igrišče, odnehati sredi aktivnosti v alpinizmu velikokrat ni mogoče. Ko se znajdeš sredi stene ali grebena, moraš še vedno oddelati svoje, tj. priti nazaj na varno točko – bodisi čez vrh/načrtovani cilj ali pa po isti poti nazaj –, podobno kot v tekmovalnem športu, kjer morajo profesionalni športniki opraviti svojo nalogo do konca in formalno gledano nimajo možnosti odstopiti, kadar se jim zahoče. Profesionalni športnik spada v standardno klasifikacijo poklicev, zato se njihovo športno udejstvovanje smatra kot delo. Alpiniste sicer ne vodi pogodba, ampak interni motivacijski in preživetveni faktorji, a glede na ostale podobnosti in zakonitosti lahko alpinistiko vseeno uvrščamo med delo. Delo, ki prinaša veliko užitkov.

mag. Roman Vodeb

Človekove pravice in spol v športu

Prispevek je na temo 14. člena Ustave, ki govori o človekovih pravicah, in 14. člena EKČP. Načel bom vprašanje, ali imajo geji/moški pravico, da tekmujejo v ženski konkurenci, oz. da lezbijke/ženske tekmujejo v moški konkurenci – npr. da lezbijka igra v ragby (moški) ekipi. Nekatere "ženske" so v športu v preteklosti skrivale svoj spol, ki je bil moški, in tekmovali v ženski konkurenci. Ko so vpeljali testiranje spola, so te "športnice" kar izginile iz ženskih tekmovališč, ker so pač goljufali pri spolu, saj so se razglašali za ženske in tekmovali v ženski konkurenci. Poznani so tudi travestiti, ki so bili nekoč moški in so si dali spremeniti spol in tekmovali v moški konkurenci. Ali je to fer/pošteno? Ali je to za šport sprejemljivo? Obstajajo lezbijke, ki so se sklicevale na človekove pravice in so hotele npr. igrati ameriški nogomet in druge športe v moški konkurenci.

doc. dr. Joca Zurc, Alma Mater Europaea - ECM

Harmonija med etiko maksimuma in celostnim razvojem: pot ustvarjanja vrhunskega dosežka na primeru ženske športne gimnastike

Etika maksimuma pomeni prehod in prelom načela etike prave mere, ki se ravna po načelu ugodja. Prehod čez mejo zahteva držo izjemnega poguma, ki ni dana vsakomur, da prebije to nedotakljivo pregrado ugodja. V prehodu iz ugodja v ekscesnost se dogajajo transformacije etike od etike udobja do nastopa etike maksimuma, ki ne pozna mere in jo odlikuje čezmernost (Šumič Riha, 2002). V vrhunskem športu obstaja veliko primerov etike maksimuma, pri kateri sta integriteta in varnost športnikov na veliki preizkušnji. Enega izmed najbolj kritičnih področij predstavlja pritisk po doseganju vrhunskih rezultatov pri čim mlajši starosti, kot je značilnost estetskih športnih zvrsti, zlasti ženske športne gimnastike. Pa vendarle le ravnotežje omogoča otroku – vrhunskemu športniku razvijanje vseh njegovih razvojnih dimenzij: telesa in duha, uma in fantazije, intelekta in emocij (Novak 2000). Z empirično kvalitativno fenomenološko študijo smo želeli ugotoviti, kakšne so izkušnje otrok, ki tekmujejo v ženski športni gimnastiki, na poti ustvarjanja vrhunskega dosežka. Na vzorcu 31 aktivnih vrhunskih gimnastičark nas je zanimalo, kako je ukvarjanje z gimnastiko po mnenju telovadk povezano z njihovim telesnim in duševnim zdravjem, šolsko uspešnostjo ter socialnim in finančnim statusom. Ugotovitve kažejo pozitivne vidike ukvarjanja z gimnastiko na otrokovo prepoznavnost v družbi in na delovne navade, ki so povezane z višjo šolsko uspešnostjo, manjše spremembe pa je zaznati v finančnem statusu otrokove družine. Telesne poškodbe nog in rok, ki se pojavijo pred desetim letom starosti, ter strah pred že usvojenimi gimnastičnimi elementi predstavljajo največje negativne posledice ustvarjanja vrhunskega dosežka na telesno in duševno zdravje otroka – vrhunskega športnika. Razumevanje ustaljenih praks ustvarjanja vrhunskih dosežkov otrok gre pripisati družbenemu in nacionalnemu interesu. Odvisnost od uspeha pogojuje tekmovalno kulturo. Pomembna je optimizacija obstoječega modela razvoja talentiranih otrok v gimnastiki z vidika otrokovega celostnega razvoja ter večja družbena podpora razvoju njihova talenta.